

недостатній рівень сформованості професійних компетентностей та особистісних якостей фахівця, використання традиційних методів організації освітнього процесу, відсутність практичних механізмів реалізації інноваційних педагогічних технологій, недосконалі освітні програмами та методики викладання навчальних дисциплін. Було запропоновано залучення студентів до участі у науковій діяльності, а також застосування поряд із традиційними методами навчання інноваційних освітніх технологій.

Ключові слова: *майбутні економісти, професійна підготовка економістів, професійні компетентності, особистісні якості фахівця, інноваційні освітні технології.*

УДК 378.147:615.8

PRACTICE-ORIENTED TRAINING OF FUTURE SPECIALISTS IN PHYSICAL THERAPY, OCCUPATIONAL THERAPY IN THE PROCESS OF PREPARATION FOR PROFESSIONAL ACTIVITIES

ПРАКТИКО-ОРІЄНТОВАНЕ НАВЧАННЯ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ З ФІЗИЧНОЇ ТЕРАПІЇ, ЕРГОТЕРАПІЇ У ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Наталія Кукса

кандидат педагогічних наук, доцент
E-mail: kuksa95nat@gmail.com
ORSID ID 0000-0001-5650-1873
Сумський державний педагогічний
університет ім. А.С. Макаренка,
Україна

Natalia Kuksa

Ph.Din of Pedagogy, Associate Professor
E-mail: kuksa95nat@gmail.com
ORSID ID 0000-0001-5650-1873
Sumy State Pedagogical University
named after A.S. Makarenko,
Ukraine

Юлія Карпенко

кандидат пед. наук, ст. викладач
E-mail: karpenco12@ukr.net
ORSID ID 0000-0003-3073-8973
Сумський державний педагогічний
університет ім. А.С. Макаренка,
Україна

Yulia Karpenko

Ph.Din of Pedagogy, Senior teacher
E-mail: karpenco12@ukr.net
ORSID ID 0000-0003-3073-8973
Sumy State Pedagogical University
named after A.S. Makarenko,
Ukraine

ABSTRACT

The article is devoted to the problem of application of practice-oriented training of future specialists in physical therapy, occupational therapy in the process of preparation for professional activity. Practice-oriented training is the process of students mastering an educational program with the aim of forming professional competence in students due to their performance of real practical tasks. In our research, the principle of practice-orientational training consists in the formation of future specialists in physical therapy, occupational therapy, professional competencies in the process of solving practical tasks; determines the priority of the orientation of the educational process to the students' acquisition of practical experience, which acts as a readiness to perform professional functions on the basis of already existing

knowledge, abilities and skills; provides practical training of students for professional activities in rehabilitation centers and in academic (on the basis of higher education institutions) and in clinical conditions (on the basis of rehabilitation institutions) in an integrative relationship and complementarity. This principle is implemented through the introduction of innovative learning technologies into the educational process. As part of the scientific publication, a study of the effectiveness of practice-oriented classes and determination of feedback from future specialists in physical therapy and occupational therapy was conducted. The generalized results of the survey of students and scientific and pedagogical workers revealed the expediency and necessity of strengthening the practical orientation of the process of forming the readiness of future specialists in physical therapy and occupational therapy for professional activity in rehabilitation centers, which is made possible by the introduction of interactive learning technologies into the educational process. The practical orientation model of training future specialists in physical therapy and occupational therapy involves the creation, development and maintenance of fair, creative and responsible partnerships between academic and clinical organizations both in clinical and classroom training: educational programs cannot exist in isolation from practice and be perfect.

Key words: *professional training, practical activity, specialists in physical therapy, occupational therapy, practice-oriented model, educational process.*

Актуальність теми. У процесі освітньої діяльності, що здійснюється у вищих навчальних закладах, студенти набувають певних навичок та компетенцій, покликаних полегшити їх перехід до професійної діяльності; також забезпечити ринок праці кваліфікованими та компетентними працівниками. Однак теоретичні знання не можуть повною мірою підготувати студентів до майбутньої професійної діяльності, тому для закріплення отриманих знань і ознайомлення з діяльністю закладів/організацій проводяться практико-орієнтовані заняття. Таким чином актуальним питанням в контексті якісної підготовки фахівців з фізичної терапії постає проблема зв'язку в освітньому процесі теоретичних знань з практичною діяльністю. На жаль, на сьогодні зазначені актуальні та перспективні аспекти професійної підготовки майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії у вітчизняній вищій школі реалізуються поверхнево та фрагментарно і знаходяться в зародковому стані.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Зважаючи на специфіку професійної діяльності майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії, важливим аспектом їх підготовки є практико-орієнтовна модель навчання, що вимагає спеціальної/фахової підготовки до виконання професійних обов'язків та функцій в різних закладах охорони здоров'я.

Глибокий методолого-теоретичний аналіз компетентнісного підходу в освіті проведено І. Зимньою. Автор вважає, що компетентнісний підхід «визначає результативно-цільове спрямування освіти, підсилює власне практико-орієнтованість освіти, її прагматичний, предметно-професійний аспект» (Зимня, 2003).

Практика, як вказує В. Андрущенко, є «джерелом розвитку освіти, оскільки саме в процесі практичної діяльності формуються дослідницькі завдання для наукової та освітньої сфер; водночас освіта є необхідним підґрунтям

удосконалення практики в різних її вимірах» (Андрущенко, 2017: 10-11).

Gail M. Jensen et al., S. Eriksson et al. (Jensen et al., 2020: 145) аналізуючи світовий передовий досвід підготовки фахівців з фізичної терапії, ерготерапії, виявили що провідними трендами в освіті, на які повинна орієнтуватися вища школа під час підготовки вищевказаних фахівців є: особистісно-орієнтований підхід, практико-орієнтована модель навчання; та опора на практику засновану на доказах.

Формулювання цілей (мета) статті, постановка завдання. Метою дослідження є розкриття сутності практико-орієнтованого навчання майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії у процесі підготовки до професійної діяльності. У рамках наукової публікації було проведено дослідження результативності проведення практико-орієнтованих занять та визначення відгуку з боку майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії. Основний метод, застосований у дослідженні – анкетування.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Актуальним питанням у контексті якісної підготовки фахівців з фізичної терапії, ерготерапії у закладах вищої освіти постає проблема ефективної реалізації в освітньому процесі інтегрованого зв'язку фундаментальних знань з практичною діяльністю.

Практико-орієнтоване навчання майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії є системою взаємодії трьох суб'єктів в освітньому процесі: викладача, студента та закладу охорони здоров'я який надає реабілітаційні послуги, що представлено рисунком.

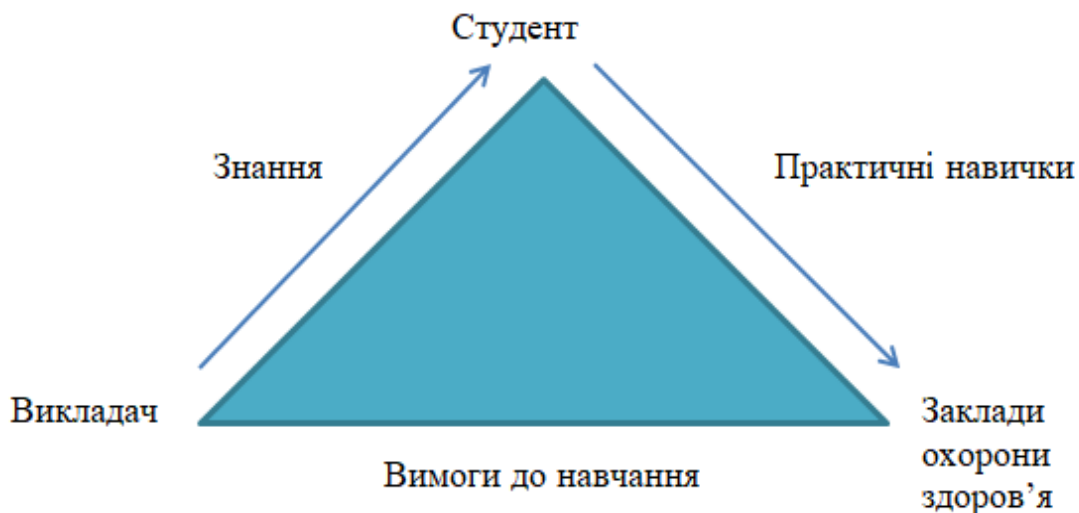

Рисунок 1 – Система взаємодії суб'єктів в освітньому процесі

Проаналізувавши відповіді студентів щодо доцільності проведення практико-орієнтованих занять під час освітнього процесу, можна стверджувати, що посилення практико-орієнтованого навчання потребують 41,03% опитаних; частково потребують – 46,87%; не потребують – 10,48%; не визначились – 1,62%. Зауважимо, що третина респондентів стверджує про необхідність посилення практико-орієнтованих занять.

Аналіз відповідей науково-педагогічних працівників щодо доцільності проводити практику студентів у спеціальних реабілітаційних закладах, виявив, що

40% респондентів вважають потрібним; частково потрібним – 44,67% опитаних; не потрібним – 11%; не визначилися – 4,33% науково-педагогічних працівників. Результати відповідей викладачів про те, чи спрямовують вони зусилля на створення під час практичних занять умов наближених до реальних клініко-реабілітаційних, показали, що постійно спрямовують 19% респондентів; частково спрямовують – 45,67%; не спрямовують – 29%; не визначилися – 6,33%.

У нашому дослідженні принцип практико-орієнтовного навчання полягає у формуванні в майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії фахових компетенцій у процесі вирішення практичних завдань; визначає пріоритетність спрямованості освітнього процесу на отримання студентами досвіду практичної діяльності, який виступає як готовність до виконання професійних функцій на основі вже наявних знань, умінь і навичок; передбачає практичну підготовку студентів до професійної діяльності в реабілітаційних центрах і в академічних (на базі закладів вищої освіти) і в клінічних умовах (на базі реабілітаційних закладів) в інтеграційному взаємозв'язку та взаємодоповненні. Реалізується цей принцип через впровадження в освітній процес інноваційних технологій навчання (Карпенко, Кукса, 2021).

Результати відповідей щодо використання у професійній підготовці майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії поряд з традиційними формами навчання інноваційних форм навчання (проблемні та інтерактивні лекції, дискусії, диспути, технології симуляційного навчання, ігрові технології, кейси, тренінги), виявили, що, на думку респондентів, регулярно використовують – 29,34%; частково використовують – 39%; не використовують – 24,33% науково-педагогічних працівників.

Узагальнені результати анкетування студентів та науково-педагогічних працівників виявили доцільність та необхідність посилення практико-орієнтовної спрямованості процесу формування готовності майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії до професійної діяльності в реабілітаційних центрах, що уможлиблюється завдяки впровадженню в освітній процес інтерактивних технологій навчання.

Можна виділити чотири підходи до практико-орієнтованого навчання майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії:

1. Організація загальної ознайомчої, клінічної практики за профілем майбутньої професії та виробничого стажування (магістратура) студента з метою набуття реальних професійних компетенцій за профілем підготовки фахівця з фізичної терапії, ерготерапії.

2. Впровадження професійно-орієнтованих технологій навчання, що сприяють формуванню у студентів значимих для майбутньої професійної діяльності якостей особистості, а також знань, умінь та навичок (досвіду), що забезпечують якісне виконання професійних обов'язків із профілю підготовки.

3. Створення в університеті інноваційних форм професійної зайнятості студентів з метою вирішення ними реальних науково-практичних та дослідно-виробничих робіт відповідно до профілем навчання.

4. Створення умов для набуття знань, умінь та досвіду при вивченні навчальних дисциплін з метою формування у студента мотивованості та усвідомленої необхідності набуття професійної компетенції протягом усього часу навчання в університеті (Карпенко, Кукса, 2021).

Застосування практико-орієнтованого підходу є актуальним для бакалаврів та магістрів спеціальності фізична терапія, ерготерапія. У системі професійної освіти вища школа застосовує різні підходи до практико-орієнтованої освіти. Так, наприклад, дослідник Ю. Лянной використання практико-орієнтованої освіти майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії пов'язує з організацією всіх видів практик: загальної ознайомчої, клінічної практики за профілем майбутньої професії та виробничого стажування (Лянной, 2016).

Для реалізації практико-орієнтованого підходу освітній стандарт спеціальності фізична терапія, ерготерапія спрямовано на освоєння певних компетенцій під час проходження практик. Так студент у період навчання проходить такі види практик: загальна ознайомча практика за профілем майбутньої професії (2 семестр, обсяг 90 годин), клінічна практика за профілем майбутньої професії (4 семестр, обсяг 225 годин; 6 семестр, обсяг 225 годин; 8 семестр, обсяг 270 годин) та виробниче стажування в лікувально-профілактичних закладах на освітньому рівні «магістр» (3 семестр, обсяг 270 годин). В результаті проходження цих практик студент повинен: знати, вміти та володіти комплексом компетенцій, серед яких найважливішими є: ПК 1 – здатність визначати проблеми фізичної, когнітивної, психо-емоційної сфер, обмежень заняттєвої участі пацієнта використовуючи стандартизовані та 53е стандартизовані інструменти оцінки, прогнозувати результати та планувати терапію; ПК 2 – здатність провадити втручання використовуючи клінічне мислення, засоби та методи науково-доказової практики, аналізувати результати та вносити корективи до індивідуальної програми реабілітації; ПК 5 – здатність обстежувати та визначати функціональний стан, рівень фізичного розвитку, рухові та інші порушення осіб різного віку, нозологічних та професійних груп із складною прогресуючою та мультисистемною патологією; ПК 8 – здатність контролювати стан пацієнта/клієнта зі складними та мультисистемними порушеннями відповідними засобами й методами.

Очевидно, що перелічені компетенції, які випускник має освоїти в результаті проходження перерахованих практик, так і залишаються не реалізованими. Це пов'язано з тим, що на базах практик фахівці, які виступають методистами студентів-практикантів, не зацікавлені в роботі з ними у зв'язку з високою завантаженістю та відсутністю інтересу, вони вважають практиканта «тягарем» і, в кращому разі, залучають до роботи як асистентів фізичного терапевта/ерготерапевта.

На закінчення позначимо проблеми, що виникають при впровадженні практико-орієнтованого навчання у закладах вищої освіти, що здійснюють підготовку майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії:

1. Подолання стереотипу мислення у викладача щодо організації процесу навчання: перейти від технології передачі знань до технології навчання із набуттям досвіду.

2. Підвищення професійної компетенції викладача у сфері фізичної терапії/ерготерапії шляхом міжнародних стажувань, конференцій, семінарів, тренінгів.

3. Розвиток довгострокових взаємно зацікавлених зв'язків з лікувально-профілактичними організаціями та закладами охорони здоров'я.

4. Розвиток науково-дослідних та проектно-грантових робіт за участю

студентів спеціальності фізична терапія, ерготерапія.

5. Практика видачі студентам молодших курсів наскрізних наукових проєктів, що переходять у випускні кваліфікаційні роботи.

6. Мати на випускових кафедрах, що здійснюють підготовку фізичних терапевтів, ерготерапевтів плани та заходи щодо підвищення мотивованості студентів до навчання.

7. В університетах необхідно мати дієву систему пошуку та стимулювання талановитих студентів, залучаючи їх до виконання грантів, наукових досліджень, реальних проєктів та заключення договорів про співпрацю із закладами потенційного проходження практик та працевлаштування.

На відміну від традиційної освіти, орієнтованої на засвоєння знань, практико-орієнтоване навчання спрямоване на набуття студентом досвіду практичної діяльності, який виступає як готовність студента до певних дій та операцій на основі наявних знань, умінь та навичок.

Висновки та перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Отже, домінантою професійної підготовки фахівців з фізичної терапії, ерготерапії повинна виступати модель інтегрованого навчання, заснованого на практиці, що забезпечує єдність освітнього середовища в академічних і клінічних умовах, з реалізацією активного клінічного викладання, навчання в аудиторії/лабораторії, досліджень і практики. Оскільки доказова медицина/практика є основою провадження реабілітаційної діяльності фахівцями з фізичної терапії, ерготерапії, викладання і навчання таких студентів також повинно бути засновано на фактах/доказах. Практико-орієнтовна модель навчання майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії передбачає створення, розвиток і підтримку справедливих, творчих та відповідальних партнерських відносин між академічними і клінічними організаціями як у клінічному, так і в аудиторному навчанні: освітні програми не можуть існувати ізольовано від практики і бути доскональними.

У зв'язку з вищесказаним практико-орієнтована професійна підготовка майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії потребує доопрацювання.

ДЖЕРЕЛА І ЛІТЕРАТУРА

Зимняя, И.А. (2003). Ключевые компетенции – новая парадигма результата образования. *Высш. образование сегодня*, (5), 35.

Андрущенко, В. (2017). Основні напрями оптимізації взаємодії практики і освіти в сучасному українському соціумі. *Вища освіта України*, (4), 5–11.

Gail M. Jensen, Eriksson Christina, Eriksson Gunilla, Johansson Ulla, Guidetti Susanne. (2020). Occupational therapists' perceptions of implementing a client-centered intervention in close collaboration with researchers: A mixed methods study, *Scandinavian Journal of Occupational Therapy*. 27:2, 142-153.

Карпенко, Ю.М., Кукса, Н.В. (2021). Теорія і практика формування готовності майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії до професійної діяльності в реабілітаційних центрах: монографія. Суми: ФОП Цьома С. П.

Лянной, Ю.О. (2016). Професійна підготовка майбутніх магістрів з фізичної реабілітації у вищих навчальних закладах : теоретико-методичний аспект: монографія. Суми: Вид-во СумДПУ імені А.С. Макаренка.

REFERENCES

Zymniaia, Y.A. (2003). Kliuchevie kompetentsyy – novaia paradyhma rezultata obrazovaniia [Key competencies – a new paradigm of educational outcomes]. *Vissh. obrazovanye sehodnia*. (5). 35. [in Russia].

Andrushchenko, V. (2017). Osnovni napriamy optymizatsii vzaiemodii praktyky i osvity v suchasnomu ukrainskomu sotsiumi [The main directions of optimizing the interaction of practice and education in modern Ukrainian society]. *Vyshcha osvita Ukrainy*. (4). 5–11. [in Ukrainian].

Gail, M. Jensen, Eriksson Christina, Eriksson Gunilla, Johansson Ulla, Guidetti Susanne. (2020). Occupational therapists' perceptions of implementing a client-centered intervention in close collaboration with researchers: A mixed methods study, *Scandinavian Journal of Occupational Therapy*. 27:2. 142-153. [in Sweden].

Karpenko, Yu.M., Kuksa, N.V. (2021). Teoriia i praktyka formuvannia hotovnosti maibutnikh fakhivtsiv z fizychnoi terapii, erhoterapii do profesiinoi diialnosti v reabilitatsiinykh tsentrah : monohrafiia [Theory and practice of formation of readiness of future specialists in physical therapy, occupational therapy for professional activity in rehabilitation centers: monograph]. Sumy : FOP Tsoma S. P. 232 s. [in Ukrainian].

Lianoi, Yu.O. (2016). Profesiina pidhotovka maibutnikh mahistriv z fizychnoi reabilitatsii u vyshchykh navchalnykh zakladakh : teoretyko-metodychnyi aspekt : monohrafiia [Professional training of future masters in physical rehabilitation in higher educational institutions: theoretical and methodological aspect: monograph]. Sumy : Vyd-vo SumDPU imeni A.S. Makarenka. 566 s. [in Ukrainian].

АНОТАЦІЯ

Стаття присвячена проблемі застосування практико-орієнтованого навчання майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії у процесі підготовки до професійної діяльності. Практико-орієнтоване навчання – це процес освоєння студентами освітньої програми з метою формування у студентів професійної компетенції за рахунок виконання ними реальних практичних завдань. У нашому дослідженні принцип практико-орієнтованого навчання полягає у формуванні в майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії фахових компетенцій у процесі вирішення практичних завдань; визначає пріоритетність спрямованості освітнього процесу на отримання студентами досвіду практичної діяльності, який виступає як готовність до виконання професійних функцій на основі вже наявних знань, умінь і навичок; передбачає практичну підготовку студентів до професійної діяльності в реабілітаційних центрах і в академічних (на базі закладів вищої освіти) і в клінічних умовах (на базі реабілітаційних закладів) в інтеграційному взаємозв'язку та взаємодоповненні. Реалізується цей принцип через впровадження в освітній процес інноваційних технологій навчання. У рамках наукової публікації було проведено дослідження результативності проведення практико-орієнтованих занять та визначення відгуку з боку майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії. Узагальнені результати анкетування студентів та науково-педагогічних працівників виявили доцільність та необхідність посилення практико-орієнтованої спрямованості процесу формування готовності майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії до професійної

діяльності в реабілітаційних центрах, що уможлиблюється завдяки впровадженню в освітній процес інтерактивних технологій навчання. Практико-орієнтовна модель навчання майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії передбачає створення, розвиток і підтримку справедливих, творчих та відповідальних партнерських відносин між академічними і клінічними організаціями як у клінічному, так і в аудиторному навчанні: освітні програми не можуть існувати ізольовано від практики і бути доскональними.

Ключові слова: професійна підготовка, практична діяльність, фахівці з фізичної терапії, ерготерапії, практико-орієнтована модель, освітній процес.

УДК 378.147.:37.015(075.8)

THE RELEVANCE OF SOFT SKILLS DEVELOPMENT IN THE IMPLEMENTATION OF THE INDIVIDUAL EDUCATIONAL TRAJECTORY OF FUTURE PRESCHOOL EDUCATION SPECIALISTS

АКТУАЛЬНІСТЬ РОЗВИТКУ SOFT SKILLS У РЕАЛІЗАЦІЇ ІНДИВІДУАЛЬНОЇ ОСВІТНОЇ ТРАЄКТОРІЇ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Наталія Каньоса

кандидат психологічних наук, доцент
E-mail: nata_ka@ukr.net
ORCID 0000-0002-3716-9112
Кам'янець-Подільський національний
університет ім. Івана Огієнка, Україна

Nataliia Kanosa

Ph.Din of Psychology, Associate Professor
E-mail: nata_ka@ukr.net
ORCID 0000-0002-3716-9112
Kamianets-Podilskyi National
Ivan Ohienko University, Ukraine

Мар'яна Гордійчук

кандидат педагогічних наук, доцент
E-mail: 2010msg@i.ua
ORCID 0000-0002-4263-8104
Кам'янець-Подільський національний
університет ім. Івана Огієнка, Україна

Mariana Hordiichuk

Ph.Din of Pedagogy, Associate Professor
E-mail: 2010msg@i.ua
ORCID 0000-0002-4263-8104
Kamianets-Podilskyi National
Ivan Ohienko University, Ukraine

ABSTRACT.

The article reveals the relevance of the development of soft skills of future specialists in the field of preschool education. The authors study organizational and pedagogical conditions and effective methods and techniques of training future teachers of preschool education institutions, which are used in the context of soft skills development. The latest research and publications were elaborated; the purpose, tasks and research methods are defined. An analysis of the ratio of universal competencies of future specialists in the field of Preschool Education and soft skills of specialists was conducted based on the analysis of the state educational standard of higher education in the field of training 012 Preschool Education. The basic concepts and descriptions of the processes of forming soft skills in preschool children are outlined, which will contribute to the formation of soft skills in the everyday life of preschoolers, the ability to implement them, while using an intellectual map as a didactic tool. A